

Politični pregled.

Državni zbor še vedno ne more redno delovati, kajti narodni in liberalni Nemci tirajo skrajno obstrukcijo. V ponedeljek se je čas s tem tratil, da je opozicija vedno zahtevala, da se vsaka proti jezikovnim naredbam izročena peticija prečita. Večina se je temu protivila. Levičarji so pa zahtevali, naj se glede vsake peticije posebej glasuje. Skoro bi bilo bolje, da bi bil dal predsednik prečitati te peticije. Vzbudilo bi bilo to vsaj nekoliko smeha, ker so skoro vse narejene po istem uzorcu. Bi se bilo vsaj videlo, kako malo duševne zmožnosti imajo vsi tisti nemški okrajni in občinski zastopi, ki so te peticije sklepali. Levičarji bi najbrž kmalu sami se naveličali tega dolgočasnega berila in se morda zadovoljili, ko bi jih le nekoliko bilo prečitanih.

Proti Ebenhochovem šolskem predlogu se oglašajo v vseh kronovinah razna učiteljska društva, pa tudi linška trgovska zbornica se je izrekla proti njemu. Sicer pa dosedaj nemški liberalci še niso začeli nobene večje agitacije proti premembi šolskega zakona v katoliškem smislu. Sedaj jezikovne naredbe obračajo nase vso pozornost in se za Ebenhochov predlog nimajo časa brigati. Seveda vse drugače vpitje bi pa bilo proti poklerikaljenju šole, da sedaj niso jezikovne naredbe na dnevnem redu.

Volitve na Hrvaškem so za opozicijo še dosti ugodno izpale. Voljenih je 29 opozicijskecev in 58 vladnih privržencev. Vlada ima še vedno veliko večino, a vendar more opozicija biti zadovoljna, če se pomisli, da je v prejšnjem deželnem zboru imela le 12 poslancev. Volitve so očitno pokazale, da narod začne spoznavati škodljivost sedanje vladne politike. Trije opozicijski poslanci bi bili še več voljeni, da so se glasovi pravično šteli. Vlada je grozno pritiskala. Vsled tega je bilo več izgredov. V Bošnjakovcih je pri volitvah bilo tudi 28 ubitih. Na vse kraje so bili ob volitvah razposlali vojakov. Mnogo zaradi raznih stvari obsojenih kmetov je moralo dan pred volitvami v zapor, da niso mogli voliti. Več so jih pa pred volitvami pod raznimi pretvezami zaprli. Vzlic temu pa lahko rečemo, da je iz volitev razvidna prav obsodba Khuen-Hedervaryjevega vladnega sistema.

Pogodba z Ogersko. — Naš ministerski predsednik grof Badeni je bil v Budimpešti, da se je pogajal glede kvote z ogersko vlado. Doseglo se ni nobeno sporazumljenje, ker Madjari nočejo več plačevati, nego so plačevali doslej. Avstrijska vlada je stvari lotila se s napačne strani. Pri vžitinskem davku, bančnem vprašanju itd. je dovolila Ogrom vse mogoče ugodnosti nadejajoč se, da bodo potem Ogri odjenjali. Ogri so že izbili iz pogajanj take koristi, da bodo na dobičku, ko bi se jim kvota tudi za 5 ali 6 % povišala. Kakor sedaj stvari stoje, bode morala kvota krona določiti za jedno leto. Ostala pogodba se baje začasno podaljša na dve leti. Sicer je pa popolnoma vse jedno, če sta si vladi glede kvote sedaj sporazumeli ali ne, kajti dokler vladajo v avstrijskem državnem zboru sedanje razmere, bi državni zbor pogodbo z Ogersko ne rešil.

Nemčija. — Pruskemu državnemu zboru je vlada predložila načrt novega društvenega zakona. Z novim zakonom naj bi se omejile sedanje že itak majhne pravice društev. Vladi seveda so izrazi prostega mišljenja, ki pridejo potom društev na dan jako neljubi. Vlada bi rada neomejeno gospodovala in vsakomur takoj sapo zaprla, ki bi se le upal katero proti nji ziniti. Posebno upa vlada, da bi z novim zakonom udušila gibanje socijalnih demokratov, katerih se tako boji. Vladni zastopniki in konservativni poslanci so z veliko vnemo zagovarjali nov zakon, dočim so ga vsi svobodomiselni poslanci odločno pobijali. Načrt zakona se je izročil posebnemu odseku v pretres. Dosti upanja ni, da bi vlada prodrla z predloženim zakonom.

Grško-turška vojska. — Na skupno noto velevlastij je turška vlada odgovorila, da ji je mnogo do trajnega miru in da rada ustreže željam velevlastij in prične mirovna pogajanja toda le pod gotovimi pogoji. Odpreti se morata pristanišči Prevesa in Volo vsem iz Carigrada dohajajočim ekspedicijam. Nova meja se mora določiti na podlagi prejšnje mejne črte in na podlagi zmage, katero si je Turška priborila z mnogimi žrtvami. Grška mora plačati 10 milijonov odškodnine za delno poravnanje provzročene škode na državnem in zasebnem blagu. Razveljati je vse pogodbe mej Turčijo in Grško ter se morajo obnoviti v smislu splošno veljavnih mejnarodnih pravnih določb. Skleniti je mejsebojno pogodbo glede izročitve zločincev. Dokler se ti pogoji ne spolnijo, se turška vlada ne more spuščati v mirovna pogajanja. Zgodilo se je pa vendar, da se je sklenilo premirje, ne da bi se bili spolnili omenjeni stavljeni pogoji. Velesile so pritisnile na Turčijo, da je privolila v premirje. Dosedaj je imel namreč sultan najboljšo oporo v Nemčiji in Rusiji. Nemški cesar in ruski car sta sultanu čestitala k uspehu turškega orožja in ob ednem izrekla željo, naj se vojevanje takoj ustavi. Ker se sultan boji izgubiti naklonjenost teh dveh držav je odjenjal in privolil v premirje. Sicer ve dobro, da bi se mu bilo bati sile. Z jedne strani se poroča, da se je premirje sklenilo za 17, z druge zopet samo za 10 dni. V teku tega časa naj se sklene trajni mir. Turčija seveda stavi velikanske zahteve, v katere Grški ne bo mogoče privoliti. Sploh ni misliti, da bi se Turčija in Grška mogli sami pobotati. Poslaniki evropskih velesil so dobili instrukcije, glasom katerih velesile odbijajo turško zahtevo, naj Grška odstopi Tesalijo, pač pa pritrdijo zahtevi, naj se meja regulira. Zahtevajo tudi, naj Turčija zniža svoje zahteve glede odškodnine in se izrekajo zoper odpravo kapitulacij. Grški ministerski predsednik Ralli se pred vsem sklicuje nasproti velikim zahtevam Turčije na noto velevlastij, kjer se glasi, da napadovalec ne sme imeti od eventualne zmage nikake koristi. Grški listi pritrdijo predsedniku in naglašajo še, da je v resnici Turčija pričela vojsko. — Sultanu razni mohamedanski krogi jako nasprotujejo, ker je privolil v mirovna pogajanja. Mohamedanci so razburjeni, ker se je sultan dal vplivati od velevlastij. Turkom je pač vzrastel greben vsled pridobljenih zmag. Domišljaj si zdaj, da bo vse njih, kar so zasedli. Seveda v tem oziru se močno motijo. Nevolja mej njimi bo pa še večja, ko bodo uvideli, da z zmago proti Grkom ne bodo toliko dosegli, kakor sedaj pričakujejo. Istina je pač, da se ima Turčija v prvi vrsti zahvaliti velevlastim, da si je priborila take zmage. Ko bi velevlasti ne bi bile vplivale na ostale balkanske države in bi se bili spuntali v Epiru in Makedoniji, na kar je Grška računala, potem bi se bila Turški vsa druga godila. Turška naj bo lepo zadovoljna s tem, kar se ji ponudi in pomisli naj, da prav za prav nima pravice do obstoja v Evropi, ker ne uvede v svojih deželah reform, kakoršne zahteva civilizirana Evropa.

Grška. — Poročali smo že o revolucionarnem postopanju ljudstva nasproti kralju. Policija je sedaj prišla na sled tajni družbi, iz katere so izšli vsi izgredi nasproti kraljevi hiši. V tej družbi je tudi več italijanskih anarhistov, ki so baje celo voditelji zarote. Torej tudi v Atenah delajo Italijani zgago. Da so na bojnem polju laški prostovoljci prvi bežali, je znano. Sploh se zdaj odločno zatrjuje, da so Lahi, ki so prihiteli na Grško, imeli vse druge namene nego dobre in ni jim bilo pomagati maloštevilnim Grkom napram močnemu Turku, temveč izkoristiti so si hoteli nesrečen položaj Grške. V Atenah so nahujskali ljudstvo zoper kralja. Vlada je prišla sicer tej zaroti na sled toda bati se je, da ne prepozno. Razmere v Grški so zdaj sila žalostne. Ljudstvo je obupano vsled pomankanja in porazov na bojiščih in vse blagajne so prazne. Ni čuda, da je nezadovoljnost ljudstva velika in da je nahujskanje prav lahka stvar. V Grški se spletejo lahko največje prekucije in kralj Jurij in prestolonaslednik Konstantin

čota najbrže le velesilam imela zahvaliti, če ostaneta na prestolu.

Italija v Afriki. Ko so v zbornici razpravljali o italijanski pokrajini v Afriki, je vojni minister predlagal, naj se odzove domov vsa vojaška posadka, kolikor jo je v Eritreji, ter naj se uvede ondi zopet civilna uprava s civilnim guvernerjem na čelu. Poudarjal, da Italija itak mora vsako leto velikanske svote šteti za vojsko, kar državne finance težko prenašajo. Temu predlogu se je uprl ministerski predsednik Rudini, češ, da tega ni mogoče storiti. Navadno je drugod, da vojni minister stavi take pretirane zahteve in da ga morajo drugi ministri pobijati, no v Italiji je ravno narobe. Vojni minister, ki je sprevidel, kaj bi bilo najpametneje, našel je nasprotje pri drugi vladi. Italiji torej ne bode še dano biti prosti nepotrebnih bremen v Afriki.

Obrtnija.

Električna razsvetljava in nje nasprotniki.

II

Plinarno je l. 1860. zgradil. I. Riedinger iz Augsburga, ko je bil z mestom sklenil 35 let veljavno in zanj zelo ugodno pogodbo. S časom je plinarna prišla v last posebne akcijske družbe, vendar je večina delnic ostala v rokah Riedingerja, primerno število pa ima tudi nekoliko Ljubljancev (Nemcev).

V seji dne 16. julija leta 1889 je občinski svet sklenil plinovi družbi pogodbo odpovedati, in leta 1894. je sklenil, zgraditi si svojo elektrarno. Da so ti sklepi občinskega sveta plinovi družbi bili neprijetni, je bilo lahko umevno, če se pomisli, da so delničarji prejeli iz plinarniških dohodkov prav lep dobiček. Zadnji čas je plinarna pričela zase in proti mestni elektrarni jako intenzivno agitacijo, hoteč s tem ne samo obdržati svoje dosedanje konsumente, ampak pridobiti si tudi tem več novih. Na oglih nabiti plakati, posebne okrožnice in cele knjižice, ki se ljudem dele po mestu poveljujejo plinovo luč nad vsako drugo luč.

Pečati se moramo z okrožnico, tiskano v slovenskem in nemškem jeziku, ter naslovljeno „Elektrika ali Auerjeva luč“. Tu se poskuša dokazati, da je električna razsvetljava dosti dražja kakor Auerjeva luč, za katero v vsakem oziru sploh zelo daleč zaostaja, da je električna razsvetljava še dandanes predmet luksusa. Ker so nekatere trditve v tej okrožnici na videz zelo prepričevalne radi tega, ker so podprte s številkami, in bi utegnile marsikomu vzbujati dvom, za katero razsvetljava, električno ali Auerjevo, bi se odločil, treba, da si jih natančneje ogledamo.

V okrožnici se v prvi vrsti primerja cena Auerjeve luči s ceno za luč od električnih žarnic. Ta primera izpade, kakor je lahko umevno, na škodo električne žarnice, ker se tukaj primerja le absolutna svetlivost jedne luči z drugo, a ne gleda, na to, kako svetlost na razsvetljenih predmetih dobimo po jedni ali drugi.

Vsakemu je pač znano, da kak prostor ni povsodi enakomerno svetel, ako vanj postavimo le samo jedno

luč, če tudi dokaj intenzivno luč, da je marveč treba več, primerno razpostavljenih, če tudi slabjših luči, da dobi vsak kotiček dovolj svetlobe. Jakost svetlobe pojema v kvadratnem razmerju daljave, to se pravi, ako je isto telo od luči dva ali trikrat bolj oddaljeno, potem dobiva od nje štirikrat, oziroma devetkrat manj svetlobe in je tedaj tolikrat manj svetlo. Ako razsvetlimo kak nekoliko večji prostor samo z jedno lučjo, potem je pač v bližini luči svetlo, najbolj oddaljenih mestih pa ostaje večja ali manjša tema.

Vsaka luč, pri kateri izhaja svetloba iz gorečega plamena, siplje največ svetlobe v horizontalni meri in navzgor, najmanj pa navzdol. Take luči ne moremo nikdar tako obrniti, da bi dajala največjo svetlobo navzdol, proti tloraj, kjer jo navadno potrebujemo. Z reflektorji sicer odbijamo navzgor težeče svetlobne trake navzdol, sploh v vsako mer, kamor hočemo; pri tem pa se svetloba izdatno oslabuje, in dejanski efekt luči zaostaja daleč za teoretičnim.

Električna žarnica pa ima to izvrstno lastnost, da jo lahko obrnemo in začujemo, kakor se nam zljubi; lahko jo imamo prav blizu nad seboj ali poleg sebe, ona ne razvija ne smrada ne kakšne izdatne toplote, ona se da vsaki potrebi prav z lahka prilagati. Prav zaradi tega moremo z jedno samo žarnico čestokrat doseči na določenem prostoru isti ali pa še celo boljši efekt, kakor z jedno Auerjevo lučjo, čeravno ima žarnica dosti manjšo teoretično ali absolutno svetlivost od Auerjevega plamena.

Navadna Auerjeva luč ima svetlivost 50 normalnih sveč, a ta svetlivost ni stanovitna, in prav hitro pojema. Izkušnje so dokazale, da se Auerjevi luči svetlivost polagoma izmanjša za 29 %, ako je plinov pritisk enakomeren in ni previsok. Ako pa se le ta pritisk pogostem menjava ali pa je razmerno visok, ali pa, ako se luč dostikrat ugaša in zopet prižiga, znaša zmanjšanje svetlivosti do 65 %. Svetlivost te luči pa je tudi zelo odvisna od kakovosti plina. Dober plin razvija pri zgoretju več toplote in vsled tega tudi večjo svetlobo, slab plin pa oboje v manjši meri. Tudi žarnici pojema s časoma nje svetlivost, pa le za kakih 22 %, če je svetila približno 800 ur.

Jeden plamen Auerjeve luči potroši v normalnih razmerah 105 litrov plina, kakor navaja tudi okrožnica; to pa le takrat, ako je pritisk plina normalen, ako je namreč ekvivalenten pritisku 25 do 28 milimetrov visokega vodenega stebrička. Pri plinarnah pa se pritisk plina zelo menjava, po dnevu je sploh manjši na večer pa, posebno v Ljubljani, precej velik. Čim večji je pritisk, tem več plina potroši plamen, tem večja pa postane tudi cena za plamen.

Res je, da je luč močnejša, ako potroši več plina, a pri tem pa se izdatno izmanjša trpežnost Auerjeve mreže (žakeljčka). Troški za to mrežo pa igrajo pri določevanju cene za Auerjevo luč zelo važno ulogo.

V navedeni okrožnici so troški vzdrževanja za žarna telesa (mreže in cilindre) izračunjeni na 0.18 kr. za